

<http://doi.org/10.31861/pytlit2024.110.254>

УДК 82.091

СТРАТЕГІЇ БІОГРАФІЧНОГО ПИСЬМА: ІРВІНГ СТОУН ТА ЙОГО РОМАНИ-БІОГРАФІЇ ХУДОЖНИКІВ У РОЗВИТКУ БІОГРАФІСТИКИ

Оксана Левицька

orcid.org/0000-0002-5033-4661

oksana_levytska@ukr.net

Кандидатка філологічних наук, доцентка

Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАНУ

Вул. Грушевського, 4, Київ, 01001, Україна

Національний університет «Львівська політехніка»

Вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79000, Україна

Анотація. Висвітлено розвиток жанру роману-біографії, його витоки, проблеми еволюції і видової трансформацій, а також міжмистецькі стратегії, показані передусім на матеріалі біографічної прози про митців американського письменника Ірвінга Стоуна. Від видання 1934 року першого роману про художника Вінсента ван Гога «Жага життя» Стоун звертався до цього жанру впродовж кількох десятків років, чим заклав основи розвитку біографічних романів про художників, скульпторів та інших видатних особистостей. 1957 року, будучи популярним автором романів-біографій, Стоун оприлюднив основні засади біографічної творчості в лекції, прочитаній в Бібліотеці Конгресу США, яка стала одним із базових джерел авторського осмислення психології творчості. Зосереджено увагу на аналізі основних стратегій написання літературних біографій Стоуна, виявлених на матеріалі романів про митців, лекції про роман-біографію, а також на з'ясуванні особливостей розвитку жанру белетризованих біографій у подальшій перспективі розвитку цього виду літератури. Із застосуванням історико-літературного підходу та інтермедіальних студій проаналізовано тенденції розвитку жанру біографії про митців. В основі аналізу – базові засади жанру роману-біографії про митця Ірвінга Стоуна, характерними рисами яких є вибір складних особистостей, розкриття психології образу, поетика міжмистецької взаємодії, що виявляться у детальному вивченні

творчої майстерні, описах творчого процесу, використання живописних цитат та екфразису, дотримання малярської палітри через використання колоративів тощо. На сучасному етапі в західному літературознавстві фіксуємо нову хвилю наукового інтересу до біографічного жанру, що засвідчують книжки «Вичерпаність біографії?» за редакцією Вінсента Брокуа та Гійома Марше (Broqua 2010), збірка інтерв'ю «Правдиві вигадки: розмови з американськими письменниками-біографістами» (Truthful Fictions 2014), публікація 2012 року спеціального випуску часопису «Критика» (Critique) з проблем біографічного жанру та ін.

Ключові слова: біографічний роман; Ірвінг Стоун; творчість; документалістика; екранізація; художня література; інтермедіальність; література США.

Вступ

90 років тому вийшов з друку перший біографічний роман Ірвінга Стоуна, присвячений постатям визначних особистостей, – це був роман, базований на біографії нідерландського художника-постімпресіоніста Вінсента ван Гога. Роман «Жага до життя» (*Lust for Life*, 1934) опублікувало нью-йоркське видавництво «Гроссет та Данлеп» 1934 року (Stone 1934), після сімнадцяти відмов інших видавців, що не повірили у книжку. Проте згодом роман зазнав широкої популярності, був перекладений багатьма мовами, а 1956 року екранізований за сценарною версією роману Стоуна, яку адаптував до ігрового кіно Норман Корвін і яка й досі є однією із обговорюваних і досліджуваних кіноверсій про художника. Вихід українського видання 2020 року під назвою «Ван Гог. Жага до життя» в перекладі Анни Марховської (Стоун 2020) актуалізував біографічний роман Стоуна в українському дискурсі.

Перу І. Стоуна належать понад два десятка романів-біографій, зокрема й про митців, з-поміж яких, окрім роману про ван Гога, «Пристрасна подорож» про американського художника Джона Нобла (*The Passionate Journey*, 1949), «Агонія та екстаз» про італійського скульптора Мікеланджело (*The Agony and the Ecstasy*, 1961) та «Глибини слави» про французького художника-імпресіоніста Каміля Пісарро (*Depths of Glory*, 1985). Він увійшов в історію і як творець біографічного роману, і як теоретик цього жанру. Ірвінг Стоун усвідомлював творення нового жанру

біографічного роману, відстежував його витoki й еволюцію, фіксував власний досвід у написанні художніх біографій у численних нотатках під час роботи над текстами та ділився своїми спостереженнями публічно. Вже коли біографічний роман набув розвитку й поширення («досяг зрілості», за словами Стоуна), а в доробку автора було понад десяток опублікованих романів, письменник виклав свої міркування в лекції, прочитаній у Бібліотеці Конгресу США 1957 року (*The Biographical Novel*, 1957). Стоуна називають творцем нового типу біографії в американській літературі, який синтезував пошуки біографічного жанру в питаннях історизму, притаманного історичній прозі, реконструкції життя особистості, що властиве літературі нонфікшену, а також елементів психологізму й художності, що характерні для романного жанру. Письменник взорувався на європейську традицію біографічної оповіді, розроблену у творчості Андре Моруа, Ромена Роллана, Стефана Цвайга та ін. Саме на матеріалі романів Стоуна про митців та його лекції, присвяченій цьому жанру, відстежуємо витoki літературного біографічного жанру в американській літературі, який мав вплив на подальший розвиток белетризованих біографій про художників, що їх за понад століття розвитку жанру представлено численними творами в багатьох літературах світу, і який активно розвивається в українській літературі.

Хоча творчість Стоуна має численні дослідження в американському літературознавстві й загалом у світовій науці, проте сьогодні активний розвиток роману-біографії зумовлює повернення до витоків, аналізу того, що стало поштовхом для розвитку жанру біографії митця (художника чи скульптора), який заклав своїми творами Ірвінг Стоун. Завдання статті – аналіз основних стратегій написання літературних біографій, опрацьованих на матеріалі романів про митців Ірвінга Стоуна та його лекції про роман-біографію, виголошеної 1957 року, а також виявлення особливостей розвитку жанру белетризованих біографій у подальшій перспективі розвитку цього виду літератури. Об'єктом аналізу є знакові біографічні романи про митців І. Стоуна, а також теоретичні міркування про особливості жанру роману-біографії, підсумовані в його лекції «Біографічний роман» (*The Biographical Novel*, 1957), що опублікована у збірнику викладів, виголошених

у Бібліотеці Конгресу США (Stone 1973).

Дослідження розвитку біографічного роману є одним з актуальних питань сучасної науки в Україні та світі, а творчість Стоуна в останні роки актуалізована завдяки новим підходам до аналізу, зокрема інтермедіальним студіям та корпусним методам. Польська дослідниця Анна Квятковська присвятила творам Стоуна про митців низку статей, у яких аналізує поетику романів та мистецьких напрямів (Kwiatkowska 2001; Kwiatkowska 2003; Kwiatkowska 2013). Українська компаративістка Лариса Горболіс 2022 року актуалізувала дослідження про роман Стоуна у статті «Специфіка відтворення образу художника в біографічних творах про Ван Гога» (Горболіс 2022), у якій проаналізувала специфіку відображення образу В. ван Гога в романі «Жага до життя» та життєписі «Ван Гог. Іскріння» швейцарського письменника Федеріка Пажака. 2023 року опубліковано статтю про особливості використання кольороназв у романі Стоуна «Жага до життя», у якій простежено закономірності творення колоративів у тексті роману в зіставленні з колористикою полотен художника та етапами його творчості (Levchenko, Levytska and Dilai 2023).

Пропонована стаття має на меті розглянути основні засади біографічного романного жанру, розроблені у творчості Ірвінга Стоуна, передусім на матеріалі біографій митців, зокрема художників та скульпторів, та лекції Стоуна про біографічний роман, а також з'ясувати основні характеристики цього жанру й поетикальні особливості в ширшому контексті розвитку та еволюції.

Біля витоків роману-біографії

«Біографічний роман, як і все живе, народився в муках», – зауважував І. Стоун. Відтак, констатує письменник, його називали «виродком, результатом жахливої необачності з боку його поважних батьків», маючи на увазі жанри біографії та роману (Stone 1973: с. 200). Критика обрушується на біографічний роман, казав Стоун у середині ХХ століття, зусібіч: вважають, що він дискредитує і біографію, і роман, нібито роман використовує біографію без огляду на істину і спотворює історію через особистість автора, змінює цю історію, щоб відповідати формі

роману, надмірно спрощує, заважає читачеві відокремити факт від вигадки, обирає лише ті теми, на які є запит у покупців, порушує приватність тих, кого вже нема, робить персонажа жертвою сюжету тощо (Stone 1973). Попри критичні зауваги та скептичні міркування, упродовж останніх ста років жанр роману-біографії активно увійшов у літературну генеологію – белетризовані біографії створюють, видають, обговорюють, про них багато міркують у європейській та американській літературах і самі автори, й літературознавці. Передумовами цього є активний розвиток біографістики, поява багатьох белетризованих біографій, а також роздуми самих авторів над природою жанру та його текстовими стратегіями. У французькій літературі цьому сприяла поява романів-біографій Андре Моруа, зокрема про видатних письменників Джорджа Гордона Байрона, Оноре де Бальзака, Жоржа Санда, Персі Біші Шеллі та інших, створених від 1920-х до 1960-х років, і введення самого поняття романізованої біографії (*biographie romancée*) на позначення жанрового різновиду біографічних творів. Від виходу 1923 року роману-біографії Андре Моруа «Аріель, або Життя Шеллі» й до сучасності цей жанр пройшов значні трансформації у своєму розвитку й зазнав значних хитань у його рецепції. Біографічні стратегії Моруа передбачають поєднання ретельно перевірених задокументованих фактів із глибоким психологізмом висвітлення характеру героя, щоправда, його більше приваблювали літератори-романтики, ніж інші митці. Кіра Шахова, пишучи післямову до перекладу роману про Байрона, зауважує, що Моруа не визнавав жанрового окреслення «белетризована біографія» і наголошував, що у біографіях «нічого й ніколи не “белетризує”», «не вигадує ані ситуації, ані розмов», а лише суворо дотримується фактів (Шахова 1981: с. 386).

Вже 1938 року Маржорі Гілкерт у дослідженні про розвиток белетризованих біографій у Франції робить спроби пояснити зростання запитів на біографічні твори у книжкових виданнях та журнальних публікаціях, коментує цікавість повоєнного покоління до нового типу біографій, відмінних від творів ХІХ століття, та аналізує найпопулярніші біографічні романи свого часу, передусім твори Андре Моруа (Hilkert 1938). Трохи згодом американець Ірвінг Стоун пояснював, що в часи його юності мало хто, крім науковців,

читав біографії, тож він вважає, що «біографічний роман виник і став популярним через нездатність біографії підкорити читачів, які жадали автентичних людських історій» (Stone 1973: с. 185–186). Стоун також припустив, що біографічний роман став настільки широковідомим і популярним, бо читач має змогу безпосередньо брати участь в історії, стати головною дійовою особою, тим, хто розвиває сюжет:

Тому в біографічному романі читання і дія стають синонімами через ототожнення; читач може прожити тисячу різноманітних життів упродовж відносно короткого часового проміжку. У цьому полягає геніальність форми, її чарівність і її розрахунок на постійну присутність на літературному небосхилі (Stone 1973: с. 186).

В есе «Мистецтво біографії», опублікованому 1939 року, англійська письменниця Вірджинія Вулф зауважила, що біографія, порівняно з поезією та художньою прозою, є молодим мистецтвом, позаяк інтерес до себе та до інших людей – пізній етап розвитку людського розуму. Тільки у XVIII столітті, каже авторка, проявилася цікавість до письма про приватні історії людей, а розвинулася вона як біографічний жанр у XIX столітті. Вулф стверджує, що «біографія перебуває лише на початку своєї кар'єри», а попереду її чекає довге й активне життя, сповнене труднощів, небезпек і важкої праці, але відмінне від життя поезії та художньої літератури. Вулф акцентує відмінність між біографією та художньою літературою, апелюючи до матеріалу, з якого зроблені обидва жанри: «Один створений за допомогою друзів, фактів; інший створюється без будь-яких обмежень, за винятком тих, яким митець з міркувань, які йому здаються доцільними, вирішує підкорятися» (Wolf 1948). Ключове питання, яке турбує письменницю, чи є біографія мистецтвом, а якщо ні, то чому. «З безлічі написаних життєписів мало які залишаються», – пише Вулф, пробуваючи з'ясувати причини нежиттєздатності багатьох творів цього жанру. Проблемі біографії Вулф присвятила два есеї: «Нова біографія» («The New Biography», 1927) і «Мистецтво біографії» («The Art of Biography», 1939). І Вулф, і Стоун вважають, що біографічний твір має запозичити з романного жанру його найважливіші ознаки – техніку та характер письма, внутрішню природу.

У лекції 1957 року І. Стоун зауважив, що, через «ніжну молодість біографічного роману», мало обговорювалися його особливий характер, сильні та слабкі сторони:

Це історія, біографія чи роман? Чи нічого із цього? А, можливо, усі три? Якщо в цій статті я дозволю собі покласти початок критиці та критеріям, за якими можна оцінювати біографічний роман, то роблю це з радісною впевненістю, що ці критерії згодом змінять, розширять і суттєво поліпшать ті, хто практикують у нашому ремеслі (Stone 1973: с. 196).

У німецькомовних країнах біографічний жанр пережив особливо продуктивну фазу також у 1920–1930-х роках, стверджує Деніс Буш у дослідженні «Романізована біографія? Біографічний роман? Театральна біографія? Біографічне в Еміля Людвіга як гібридний жанр» (Bousch 2010). Дослідник пояснює це політичними потрясіннями, падінням імперій і травмою Великої війни, що викликало зацікавлення біографіями видатних історичних постатей, які, здавалося, були зметені з історичної арени. Водночас зауважує, що відсутність політичних орієнтирів, пошук сильних особистостей, загальна увага до історії породили потребу в біографіях. При цьому спостерігається захоплення психологічним аналізом, що є наслідком популяризації психоаналізу. До 1914 року в Німеччині, за висновками науковця, біографічний жанр залишався прерогативою істориків і був тісно пов'язаний із монархічним ладом, надавав перевагу героїзації, а не психологізму. Відтак, зауважує автор статті, наступним етапом стали письменницькі інвестиції в біографічне поле, а після 1918 року найбільш читаними вважає біографії письменників, теми яких виходили за рамки німецької історії й охоплювали світову історію, пропонували більш психологічний аналіз, – а це романи-біографії Стефана Цвайга та Еміля Людвіга, які стали найвідомішими біографами свого часу в німецьких країнах і на міжнародній арені (Bousch 2010).

Базові засади жанру роману-біографії за Ірвінгом Стоуном

В уже згаданій лекції 1957 року про роман-біографію І. Стоун твердить, що біографічний роман – це правдива й задокументована історія подорожі людини крізь роки, в якій необроблений матеріал

життя перетворено на насолоду мистецької форми. Письменник-біограф, на його переконання, має стати дослідником, використовувати всі матеріали, які застосовував би в науковій праці. Літератор порівнює романіста з археологом, який скрупульозно шукає факти для свого роману: «романіст-біограф має бути таким науковим дослідником, яким був вчений Джонас Солк у своїх медичних лабораторіях», твердить Стоун (Stone 1973: с. 188–189). Приміром, його французький попередник Андре Моруа також переконував, що він як автор романів-біографій так само суворо тримається фактів, як автори університетських дисертацій і професійні ерудити (див.: Шахова 1981: с. 386–387). Стоун міркує про те, що, намагаючись поєднати в романі-біографії «батьківські джерела» біографії та роману, біографісти вдаються ще й до «прабатьківської» історії, тож роман має відтворити особистість на тлі свого часу, з «автентичним, історичним колоритом», проте має відповідати суворим вимогам структури роману. Стоун називає письменників-біографістів прядильниками, оповідачами історій або ж виноробами, що витягують екстракт не із зерен рослин, а з киплячого казана людського досвіду (Stone 1973: с. 185).

На прикладі десятків власних романів Стоун розкриває основні творчі підходи до художньої біографістики, літературної форми, що в той час лише зароджувалася. У лекції акцентовано на тому, що головною перевагою біографічного роману є характер персонажа, позаяк роман-біографія, на його думку, «заснований на переконанні, що найкращий з усіх сюжетів полягає в характері людини», а правдиві історії можуть бути такими ж цікавими, як і вигадані (Stone 1973: с. 186):

Цій формі пощастило з можливістю використовувати єдину найбільшу перевагу роману: розвиток особистості <...>. Читач має небагато втіх, які можуть перевершити радість переживання цікавої історії, що розгортається через еволюцію персонажа; і в цьому змаганні жодна форма не перевершує біографічний роман, який за своєю природою завжди розповідає про людей... (Stone 1973: с. 185–186).

Літератор зауважує, що біографічний роман неминуче буде портретом автора, він не може бути кращим за розум його творця, попри матеріал, який лежить в основі біографії, бо ж, якщо автор

роману нудний, черствий, нещирий, позбавлений почуття гумору, то й роман буде таким, – «і жодна біографія чи історія не врятують його» (Stone 1973: с. 188).

Деталізовано описуючи власний перший досвід написання роману про художника, Стоун говорить про імпульси до письма, потужний емоційний ефект, який справили на нього полотна ван Гога, побачених на виставці, методику біографування та стратегії роботи над текстом:

Я покинув виставкову залу із твердою рішучістю дізнатися, хто ця людина, яка змогла так глибоко зворушити мене. Я прочитав усі фрагменти, які міг знайти про нього англійською, французькою та німецькою; коли я повернувся до Нью-Йорка та до написання своїх творів, я проводив вечори в публічній бібліотеці на Сорок другій вулиці та П'ятій авеню, читаючи три томи листів Вінсента до його брата Тео. У мене не було намірів писати про Вінсента; я лише намагався зрозуміти його. Але поволі, місяць за місяцем, історія ван Гога заволоділа мною; я виявив, що прокидаюся о третій ранку, пишучи діалоги між Вінсентом і Тео або описуючи сцену смерті Вінсента в Овер-сюр-Уазі. Випробування Вінсента стало для мене однією з найзначніших історій у світі. Наприкінці року, коли я зрозумів, що ні про що інше думати не можу, я вирішив, що мені доведеться написати історію Вінсента, хоча б заради того, аби викинути її з голови (Stone 1973: с. 191–192).

Щоб написати роман-біографію маляра, Стоунові бракувало історико-мистецького досвіду, позаяк, зауважує автор, він виріс у Сан-Франциско, де «мистецтвом вважався портрет двох мертвих кроликів, підвішених за їхні лапи» (Stone 1973: с. 193).

Тоді моїм першим завданням було прочитати усі книги про мистецтво і сучасних художників, які я міг знайти, і разом з тим відшукати полотна, що були доступні. Я повернувся до Європи з наплечником і попрямував стежками Вінсента... (Stone 1973: с. 193).

Шлях Стоуна повторював маршрут ван Гога, письменник спускався в шахти Боринажу, ночував у кімнаті, де жив художник, будучи пастирем, прямував, як і ван Гог, на південь Франції, щоб попрацювати у жовтому будинку, зупинявся у психіатричній лікарні в Сен-Ремі, де якийсь час перебував Вінсент, і, нарешті, ночував

«у тій самій кімнаті, на тому самому ліжку в маленькому готелі в Овер-сюр-Аузі в сорокову річницю його смерті» (Stone 1973: с. 193). А його першими вказівками до роботи були чотири початкові настанови самому собі: драматизувати, створювати багато діалогів, оживити всіх персонажів та використовувати елементи гумору (Stone 1973: с. 193).

Польська дослідниця Анна Квятковська пише, що метою Ірвінга Стоуна було реконструювати життя Ван Гога і буквально «стати ним, за словами письменника, від пальців ніг до голови». Він подорожував до Голландії, Бельгії, Франції та Англії, щоб цілковито зануритися в рідне для художника середовище, ретельно вивчив усі доступні документи, як-от листи, щоденники, нотатки, родинні рахунки, спілкувався з людьми, які знали художника чи його родину або були ним захоплені:

Метод Стоуна також включав відвідування дому Вінсента. Там він спав у його ліжку, сидів у кріслі і кутив люльку, як колись художник. Сам метод трудомісткий, але обґрунтований: передусім він мав допомогти автору дізнатися про переживання та спосіб мислення маляра. Стоун намагався якомога краще відчувати напругу, депресію, труднощі та сподівання митця (Kwiatkowska 2003: с. 188).

Такі самі настанови дає романіст і стосовно інших біографій, тим, хто має намір писати про митців, про видатних особистостей свого часу:

Зібравшись написати біографічний роман про життя Леонардо да Вінчі чи Александра Гамільтона, автор біографічного роману мусить на півроку чи рік викинути з голови будь-яку ілюзію того, що він письменник, і стати книжковим хробаком. Він зобов'язаний прочитати всі книги та статті, написані на його тему, вивчити його твори, незалежно від того, чи це мистецтво, чи інженерія, прочитати кожне знайдене слово, написане про людину або працю. Йому необхідно прочитати все листування між героєм та його сучасниками, також його приватні записи, щоденники та мемуари; або, як у випадку з героїнею, ті дивовижно відверті щоденники, які зберігаються замкненими у середній шухляді стола (Stone 1973: с. 190–191).

Романи про митців та поетика міжмистецької взаємодії

Позаяк у фокусі нашого дослідження особливості роману-біографії митця, одним із творців якого був Стоун, то, крім жанрових, звернімо увагу на особливості поетики цих творів. Як бачимо з дослідження, і на зорі розвитку жанру, і в сучасних працях на першому плані стоїть питання історизму, достовірності біографічного твору, синтезу романного жанру та наукової біографії. Проте численні романи про митців засвідчують ще один важливий чинник – наявність мистецьких артефактів як їхньої вагової складової у структурі твору. Компаративістка Лариса Горболіс зауважує, що «специфіка вивчення біографічного роману про життя митців (скульпторів, композиторів, живописців, музикантів та ін.) полягає в тому, що літературний текст містить обов'язкову інтермедіальну складову – маркований іншим мистецтвом сегмент» (Горболіс 2022: с. 90). Проблема міжмистецької взаємодії в біографіях художників присвячені також низка інших досліджень (Мочернюк 2018; Левицька 2021, 2024; Levchenko, Levytska and Dilai 2023).

Роздуми про те, як описати картину у художньому творі, у чому складність передачі візуального мистецтва вербальними засобами, є одним із найчастіше обговорюваних питань міжмистецької взаємодії. Вона притаманна й нефікційній біографії, як це бачимо ще у книжці середини XVI століття італійського митця й мистецтвознавця Джорджо Вазарі «Життєписи найславетніших живописців, скульпторів та архітекторів». Скажімо, Жиль Дельоз, автор твору про художника Френсіса Бейкона, у розмові з Ерве Гібером, опублікованій 1981 року під назвою «Живопис розпалює письмо» (Дельоз і Гібер), зазначає, що найбільш складним у письмі про живопис є опис картини. Філософ пояснює:

Є дві небезпеки: або ви описуєте картину, і тоді реальна картина перестає бути необхідною (геніальні Роб-Грійє та Клод Сімон змогли описати картини, в існуванні яких не було потреби), або ж ви впадаєте у невизначеність, виплескування почуттів, прикладну метафізику. Питома проблема живопису – це лінії та кольори. З них складно видобути наукові концепти, які не є математичними чи фізичними, і не є просто літературою, накладеною на живопис, утім наче є викроєними живописом та у живописі (Дельоз і Гібер. *Живопис розпалює письмо*).

Вже перший роман про митця у творчій біографії І. Стоуна, присвячений Вінсенту ван Гогу, виявляє багатоаспектну взаємодію літератури й малярства. Порівняльне дослідження епістолярного корпусу ван Гога й роману Ірвінга Стоуна «Жага до життя» засвідчує, що основним джерелом про Вінсента ван Гога є корпус листів до брата Тео. Основні психологічні характеристики художника, сюжетні колізії, опис акту творчості, цитування полотен та інше запозичені з текстів листів, які вийшли з друку 1914 року (Gogh. *The Letters*). Стоун залучив усі доступні архівні джерела для деталізації оповіді, описує створені картини та рисунки, запозичуючи мистецьку термінологію, метафори та колоративи з текстів самого ван Гога, у яких, до слова, вміщено чимало рисунків, ескізів та інших візуальних елементів, що доповнюють текстові повідомлення епістолярію. Втім, не менш вагомим джерелом для творення біографічного романного тексту є мистецькі артефакти, як-от живопис, графіка, рисунки художника та інших митців, які репрезентовано у тексті роману. Письменник через мовні засоби передає настрій та колорит робіт маляра, занурює у внутрішній світ та почуття митця, передає атмосферу побуту й мистецького середовища, в якому перебував художник. Детальний аналіз використання кольороназв у романі Стоуна виявляє ретельне дотримання відповідностей творчим періодам художника. Подібно до маляра-колориста, письменник має також володіти майстерністю назвати відповідні відтінки словесно, описувати рецепцію полотна, спокусити читача до відчуття робіт біографізованих художників, їхнього настрою та впливу на реципієнта, як, приміром, в екфразисовому описі полотен ван Гога «Нічна тераса кав'ярні» та «Нічна кав'ярня» 1888 року:

Після понад тижневого перепочинку він вирішив взятися за малювання у нічній порі. Він намалював той сірий ресторан поки постійні відвідувачі їли, а офіціантки сновигали туди-сюди. Зобразив густе нічне небо теплого кобальтового відтінку, пронизане тисячами яскравих баварських зірок з боку Плас-Ламартін <...>. Яюсь увечері Вінсент намалював цю кав'ярню з вулиці, а наступного вечора – зсередини. Червоним і зеленим він намагався показати страшні пристрасті людства. Інтер'єр написав у криваво-червоних і темно-жовтих тонах, у центрі поставив зелений більярдний стіл. Він

намалював чотири лимонно-жовті лампи із жовтогарячим і зеленим відливом. Постаті маленьких сонних хуліганів конфліктували й контрастували з максимально протилежними зеленими й червоними відтінками. Вінсент намагався розповісти про те, що в такій кав'ярні можна самого себе занепасти, збожеволіти або скоїти злочин (Стоун 2020: с. 387–388).

Анна Квятковська простежила ознаки поезики імпресіонізму у стилістиці роману «Жага до життя» (Kwiatkowska 2001, Kwiatkowska 2003). Дослідниця зауважує, що всі основні принципи імпресіоністського стилю можна легко розпізнати в оповіді Ірвінга Стоуна, письменник, за її словами, створює його літературний відповідник:

«Жага до життя» постає як написана пером картина з кількома переплетеними ескізами без назви, портретами та ситуаціями. Відповідно до вимог художнього напрямку, описи в романі справляють певні «враження». Лексика «словесних картин» Стоуна забезпечує певні емоційні сигнали та стимули, які після обробки (асоціативного процесу) стимулюють пригадування реального візуального еквіваленту цього ескізу, малюнка чи картини. Наприклад, опис паризького життя, який може стосуватися або «Тераси кафе на Монмартрі» (Париж, жовтень 1886 р., полотно, олія, 49×64), або «Ресторану de la Sirene в Аньєрі» (Париж, літо 1887 р., полотно, олія, 54×65 см) (Kwiatkowska 2003: с. 190).

Дослідниця цитує опис кав'ярні, який підтверджує її спостереження. Наведемо уривок в українському перекладі Анни Марховської:

Увесь Париж пив *apéritif*. У кафе на узбіччях Рю-Монмартр було повно чоловіків, що спілкувалися з друзями. Із закладів лунала різноманітна музика – щоб парижани перепочили після тяжкої праці. Уже почали запалювати гасові лампи, *garçons* стелили скатертини в ресторанах, продавці в універмагах опускали заслони з гофрованого заліза і прибирали товари з кошиків, що стояли на тротуарі (Стоун 2020: с. 305).

А. Квятковська зауважує, що в таких описах очевидною є аналогія з імпресіоністським мистецтвом, приміром, відсутність

чітких контурів, плавність, фрагментарність, цілісне враження, спроба «упіймати» швидкоплинну мить:

...Такі слова та фрази, як: кафе на узбіччі, повно чоловіків, друзі, лунала музика, газові лампи, офіціанти, заслони з гофрованого заліза, викликають у пам'яті одну зі згаданих вище картин. Наведений опис також можна сприйняти як змішування двох полотен або навіть більше, ніж цих двох. Так само як і в імпресіонізмі, тут сприймана дійсність мерехтить, розчиняється і трансформується. Оповідач лише спрямовує читача та його/її думки й асоціації до загального образу, чи то пейзаж, чи портрет, чи натюрморт. Іншими словами, адресатові запропоновано імпресіоністський контур картини, до якої прагнутиме оповідач (Kwiatkowska 2001: с. 200).

Л. Горболіс, порівнюючи два твори про ван Гога (І. Стоуна та Ф. Пажака), зазначає, що інтермедіальна складова обох книг реалізується у кількох площинах: «екфрастичні фрагменти, мистецька “цитатність”, словесні описи творів художника в літературному тексті, професійна лексика (світло, акварель, олія, етюд, колорит, тінь, палітра, пензлі, імпресіонізм, фігура тощо), художньо відображена психологія творчості» (Горболіс 2022: с. 91).

Останній біографічний роман Стоуна «Агонія та екстаз» 1961 року знову про митця – про художника і скульптора доби Ренесансу Мікеланджело Боунаротті. У цьому творі романіст також активно використовує інтермедіальні стратегії, описуючи акти творчості митця, й особливо вдаючись до вербалізації скульптурної творчості, до деталізованого опису робіт скульптора, передає такі важливі для доби високого ренесансу й маньєризму світоглядні зміни, зокрема у сприйнятті людини й людського образу.

Анна Квятковська присвятила дослідженню опису скульптур у романі Стоуна окрему статтю (Kwiatkowska 2013), у якій детально аналізує, як літературні описи роману відображають характер і стиль скульптур Мікеланджело XVI століття. Дослідниця фокусує увагу на поетиці маньєризму, руху, який акцентує на стилі й техніці, витонченості й фігуративності, й зауважує, що Ірвінг Стоун відзначає особливість скульптури Мікеланджело – «ілюзорну відсутність руху» (Kwiatkowska 2013: с. 142–143). «Хоча його композиції здебільшого визначені чіткими вертикальними та

горизонтальними лініями та площинами, які наводять на думку про спокій та нерухомість, величезні мармурові блоки художника парадоксально виражають динаміку», – зауважує авторка статті. Ірвінг Стоун, за її спостереженням, не лише відзначає ознаки динамізму, які бачимо у фігурах Мікеланджело, але й підкреслює їхню важливість, роблячи безпосередні відсилання до поняття руху: Мойсей *притискає* кам'яні скрижалі, різко *відводить* одну ногу назад, сидить у позі, що *зберігає динаміку рівноваги* тощо (Kwiatkowska 2013: с. 142–143). Стоун пише, що Мойсеєм рухає пристрасна рішучість у порятунку людей. Квятковська зіставляє мармурову скульптуру Мікеланджело та її опис у творі й висновує, що «тривимірність справжнього шедевра майстерно відтворена у сугестивному словесному вираженні, наявному в романі»:

обидва зображення Мойсея, тобто екфрастичне й мармурове, проголошують динамізм внутрішнього життя; в обох фігура показує схильність діяти, рухатися, робити щось. Ліва нога Мойсея злегка відведена назад, пальці торкаються підлоги, що свідчить про намір залишити стілець, на якому він сидить. Як ми можемо легко уявити, права ступня міцно й упевнено поставлена на підлогу, створюючи міцну основу, центр ваги тіла Мойсея під час вставання зі стільця. Крім того, його голова повернута, ніби щось привернуло його увагу. Він ухвалює рішення (Kwiatkowska 2013: с. 142–143).

Ще одним важливим поетикальним аспектом, який завважила А. Квятковська в романі про Мікеланджело, є описи властивих пізньому маньєризмові фігур, що мають змієподібну форму (*figura serpentina*), яким є скульптура Давида. Цитуючи екфразисовий опис Давида у романі Стоуна, дослідниця звертає увагу на просторову площину в описі, як-от деталі фігури Давида (*ліве коліно, праве зап'ястя, лівий лікоть і плече*) і фронтальні проєкції, особливості розміщення скульптури у просторі, позаяк скульптор створив її так, що статую не можна встановлювати в ніші чи куті, ставити біля стіни або як прикрасу фасаду: «Давид завжди має мати свободу», бо створено його як вільну людину, а його образ має мати сорок видів, якщо обходити її і спостерігати в різних ракурсах (Kwiatkowska 2013: с. 142–143).

Загалом інтермедіальна оптика дозволяє простежити

мистецький контекст біографічних романів Стоуна, присвячених художникам та скульпторам. Ті аспекти, на яких романіст не акцентував у своїх теоретичних роздумах, проте вони оприявлені у самих творах.

Знову на часі: актуалізація досліджень романізованих біографій

2010 року у Великій Британії вийшов великий збірник із промовистою риторичною назвою «Вичерпаність біографії?» за редакцією Вінсента Брокуа та Гійома Марше (Broqua and Marche 2010), який засвідчив нову хвилю наукового інтересу до біографічного жанру. Збірник містить тридцять сім розділів, присвячених широкій проблематиці розвитку біографічного жанру з погляду міждисциплінарних досліджень, висвітлення теорії та методології жанру, розкриття з погляду соціології та літературознавства дослідників і практиків з багатьох країн Європи, Сполучених Штатів, Латинської Америки, Аргентини, а також передмову Франсуа Доссе та великий вступний розділ про біографічний жанр від упорядників. Автори розділів розглядають різноманітні текстові життєписи, акцентуючи на гібридності жанру як місці зустрічі між фактами та вигадкою, автобіографічністю та метафікційністю, історичністю та художньою уявою. Автори твердять, що «біографічне виходить за межі біографії» (Broqua and Marche 2010: с. 1). Упорядники видання ставлять риторичні питання: «Навіщо думати про біографістику?» або «Біографічний жанр не вичерпав себе?». Здавалось би, міркують автори, «минуле століття позбавило його змісту та субстанції», «привело його до стану майже повного ослаблення» (Broqua and Marche 2010: с. 1). Автори передмови послідовно аналізують етапи розвитку та маргіналізації біографії, зауважуючи, що від початку ХХ століття біографічний підхід був предметом постійних теоретичних та епістемологічних дебатів у царині соціальних наук і в літературній критиці, вичерпання біографічного жанру продовжувалося в гуманітарних науках у 1950–1960-х роках із появою структуралізму, а в 1960–1980-х викристалізувалося завдяки теоріям «Смерті автора» Ролана Барта (1968) та «Що таке автор» Мішеля Фуко (1969), які вимагають «дискваліфікувати біографізм,

позаяк змінилися умови створення твору та його сприйняття». Дослідники цитують Барта, який стверджує, що «критика все ще здебільшого полягає в тому, щоб сказати, що творчість Бодлера – це невдача людини Бодлера, Ван Гога – це його божевілля...», та Жиля Дельоза, який наполягає, що в біографізмі проявляється «інфантильне уявлення про літературу», і з цього погляду біографічне не може сприяти літературі, оскільки віддаляє від неї. Відтак автори-упорядники все ж спостерігають активний розвиток біографіки, її нові обрії на сучасному етапі та пропонують читачам дослідження на широкому біографічному матеріалі (Broqua and Marche 2010: с. 1–4).

У збірнику є стаття, присвячена романам про італійську художницю доби бароко Артемізію Джентілескі. Її авторка Керолайн Зекрі пише про роман Анни Банті «Артемізія», називаючи його «досконалим синтезом між мистецтвом і літературою та найуспішнішим прикладом у творчості Анни Банті». Дослідниця акцентує на даті публікації роману – 1947 рік – зокрема, визначаючи вирішальним вплив творів Вірджинії Вулф на стиль романістки. Цим пояснює той факт, що критики сприйняли «Артемізію» як нову, вражаюче складну, форму біографічного письма, де порожнеча біографічних фактів заповнена поетикою теперішнього часу, де оповідь є не вираженням фактів, а «дискурсом» щодо них, де саме поняття «факт» мислиться як когнітивна категорія (Zekri 2010: с. 317).

2014 року в США вийшла збірка інтерв'ю «Правдиві вигадки: розмови з американськими письменниками-біографістами» (*Truthful Fictions: Conversations with American Biographical Novelists*), у якій зібрано міркування найвидатніших американських романістів щодо розвитку й перспектив сучасного біографічного роману. Біографісти розмірковують про поняття історичної «правди», яку розкриває сучасний роман, про ідеї й персонажів біографічних творів, особливості історичної репрезентації та міждисциплінарність романного тексту. Загалом книжка засвідчує новий виток у розвитку біографічного жанру через вісімдесят років після першого роману І. Стоуна, який репрезентує його класичний варіант. У вступній статті «Розвиток американського біографічного роману» Майкл Лакі зауважує: жоден із сучасних романістів не згадував у своїх

інтерв'ю про Стоуна, а це засвідчує цілком новий етап біографічного жанру в американському мистецтві. Книжка постала внаслідок особистого зацікавлення Майкла Лакі біографічними книжками й круглого столу в Університеті Міннесоти, який відбувся з ініціативи дослідника, а також текстів інтерв'ю, записаних із шістнадцятьма авторами біографічних романів.

Спостерігається актуалізація біографічного дискурсу також у Франції. Зокрема, 2012 року часопис «Критика» присвятив спеціальний випуск проблемі біографічного жанру, в якому простежує суперечність між зневажливим ставленням до цього жанру впродовж тривалого часу з погляду теорії літератури, навіть у період його розквіту, та популярністю біографічних книжок серед читачів. Редактори випуску Антуан Компаньйон та Філіп Роже досліджують різноманітні форми сучасного життєпису через вивчення сучасної біографістики – від автобіографії до життя міст і предметів (*Critique* 2012).

Названі праці та низка інших видань, численні конференції, присвячені темі розвитку біографістики, зокрема й художнього біографічного письма, значна кількість дискусій із приводу публікації нових художніх чи художньо-біографічних книжок засвідчують нову хвилю дискурсу про роман-біографію, яка оприявнює ключові проблеми розвитку жанру та його поетики.

Висновки

Розглянувши основні засади біографічного романного жанру у творчості Ірвінга Стоуна та ширшому контексті розвитку художньої біографістики, простежуємо столітню історію трансформації жанру та основні питання дискусії щодо цього виду літератури. Підсумовуючи аналіз біографічних романів І. Стоуна про митців, зазначимо, що для його романів-біографій, присвячених художникам, характерними рисами є: звернення до життєписів складних особистостей, розкриття їхніх образів, глибоке занурення у внутрішній світ героя-митця та розкриття психології персонажа; детальне вивчення творчої майстерні, опис актів творчості, відтворення творчого процесу, використання живописних цитат та екфразису для опису творів мистецтва; пошук стрижневого характеру персонажів, мотиву, що рухає їхніми вчинками і, зокрема,

творчістю митця; стартовим часом для розвитку сюжету й розкриття характеру персонажа є юнацький вік, коли герої вже стали сформованими особистостями й готові до переломних подій у житті.

Особливістю біографічних романів Стоуна про художників є поетика міжмистецької взаємодії, що виявляється у літературній репрезентації широкого спектра візуального мистецтва, описі скульптурних композицій, живопису, графіки тощо.

Аналіз витоків художньої біографістики про маляра на матеріалі роману Ірвінга Стоуна дає змогу виявити ключові засади белетризованих біографій, їхню подальшу еволюцію, вплив на розвиток жанру та наступні художні біографії про ван Гога, зокрема белетризованої повісті «Самотній мандрівник простує по самотній дорозі» В. Домонтовича. І в романі «Жага до життя», і в лекції про біографічний роман увиразнюється думка, що для романіста-біографа історія – це ріка, в якій біограф, якщо й не добуде нових фактів, то знайде свіжі ідеї, сучасні інтерпретації, які можуть надати давній історії нового змісту.

Горболіс, Л. (2022). Специфіка відтворення образу художника в біографічних творах про Ван Гога. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, т. 33 (72), № 1, ч. 3, с. 89–94. <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2022.1-3/15>

Дельоз, Ж. і Гібер, Е. Живопис розпалює письмо. Передм. та пер. П. Бартусяка. *Контур*. URL: https://kontur.media/deleuze_guibert/ (дата звернення: 03.12.2023).

Левицька, О. (2021). Інтермедіальні стратегії у біографічних романах про художників (на матеріалі біографічних творів В. Домонтовича про Вінсента ван Гога та Ральфа Дутлі про Хаїма Сутіна). *Літературний процес: методологія, імена, тенденції*, № 18, с. 41–47. <https://doi.org/10.28925/2412-2475.2021.18.6>

Левицька, О. (2024). Живописна цитата як інтермедіальний чинник біографічних романів про художників. В: Воробйова, О., Савчук, Р. і Тараненко, Л. (ред.). *Міждисциплінарні обрії інтермедіальності: лінгвістика – літературознавство – перекладознавство*. Колективна монографія. Київ : Видавництво Києво-Могилянської академії, с. 285–300.

Мочернюк, Н. (2018). *Поза контекстом: Інтермедіальні стратегії літературної творчості українських письменників-художників міжвоєнтя*. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 392 с.

- Стоун, І. (2020). *Ван Гог. Жага до життя*. Пер. з англ. А. Марховської. Київ : Наш формат, 484 с.
- Шахова, К. (1981). Андре Моруа та його роман-біографія «Байрон». В: Моруа, Андре. *Байрон*. Київ : Радянський письменник, с. 386–397.
- Barthes, R. (1984). La mort de l'auteur. In: Barthes, R. *Le bruissement de la langue*. Paris : Seuil, pp. 61–67.
- Bourdieu, P. (1986). L'illusion biographique. *Actes de la recherche en sciences sociales*, № 62/63, pp. 69–72. <https://doi.org/10.3406/arss.1986.2317>
- Bousch, D. (2010). Biographie romancée? Roman biographique? Biographie théâtrale? Le biographique chez Emil Ludwig comme genre hybride. In: Broqua, V. and Marche, G. (ed.). *L'épuisement du biographique?* Newcastle : Cambridge Scholars Publishing, pp. 34–43.
- Broqua, V. and Marche, G. (2010). Introduction. L'épuisement du biographique? In: Broqua, V. and Marche, G. (ed.). *L'épuisement du biographique?* Newcastle : Cambridge Scholars Publishing, pp. 1–21.
- Critique* (2012). № 781/782: Biographies, modes d'emploi, 144 p. <https://doi.org/10.3917/criti.781.0483>
- Deleuze, G. (1993). *Critique et clinique*. Paris : Editions de Minuit, 187 p.
- Gindin, J. (1981). Method in the Biographical Study of Virginia Woolf. *Biography*, vol. 4, no. 2, pp. 95–107. <https://doi.org/10.1353/bio.2010.0943>
- Gogh, V. van. The Letters. *Van Gogh Museum*. URL: <https://vangoghletters.org/vg/letters.html> (дата звернення: 03.12.2023).
- Hilkert, M. (1938). *Le Développement de la Biographie Romancée en France*. Master of Arts Thesis. McGill University, 78 p.
- Kwiatkowska, A. (2001). Impresjonizm w narracji w «Pasji Życia» Irwinga Stone'a. *Acta Neophilologica*, nr III, s. 198–208.
- Kwiatkowska, A. (2003). Narration in Lust for Life. The Treatment of Impressionism in the Narration of Lust for Life by Irving Stone. In: Zgorzelski, A. (ed.). *Conventions and Texts*. Gdańsk : Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, pp. 188–205.
- Kwiatkowska, A. (2013). The Reflection of High Renaissance and Mannerism of the Works of Michelangelo Buonarroti in the Interpretation of Irving Stone in His Last Biographical Novel The Agony and the Ecstasy. *Acta Neophilologica*, t. 2, nr XV, pp. 139–148.
- Lackey, M. (2014). *Truthful Fictions: Conversations with American Biographical Novelists*. New York ; London : Bloomsbury, 272 p.
- Levchenko, O., Levytska, O. and Dilai, M. (2023). A Statistical Profile of Color Terms in Irving Stone's Biographical Novel about Vincent Van Gogh: a Corpus-Based Approach. In: *Proceedings of the 2nd International Workshop on Social Communication and Information Activity in Digital Humanities (SCIA 2023)*, November 9, 2023, Lviv, Ukraine, pp. 312–325.
- Stone, I. (1934). *Lust for Life*. New York : Grosset & Dunlap, 516 p.

- Stone, I. (1962). *I, Michelangelo, Sculptor*. New York : Doubleday, 284 p.
- Stone, I. (1963). *The Agony and the Ecstasy*. Garden City, N.Y. : Doubleday, 774 p.
- Stone, I. (1973). The Biographical Novel (Presented at the Library of Congress January 7, 1957). In: *Literary lectures presented at the Library of Congress*. Washington : Library of Congress, pp. 185–202.
- Stone, I. (1985). *Depths of Glory*. New York : Doubleday, 654 p.
- Woolf, V. (1948). *The Death of the Moth and Other Essays*. New York : Harcourt Brace and Co., 248 p.
- Woolf, V. (2023). *The Art of Biography*. Glasgow : Good Press, 187 p.
- Zekri, C. (2010). Anna Banti et Artemisia: d'une liaison assumée In: Broqua, V. and Marche, G. (ed.). *L'épuisement du biographique?* Newcastle : Cambridge Scholars Publishing, pp. 305–318.

STRATEGIES OF BIOGRAPHICAL WRITING: IRVING STONE AND HIS FICTIONALISED BIOGRAPHIES OF ARTISTS IN THE DEVELOPMENT OF BIOGRAPHICAL TEXTS

Oksana Levytska

orcid.org/0000-0002-5033-4661

oksana_levytska@ukr.net

Shevchenko Institute of Literature

4 M. Hrushevskoho st., 01011, Kyiv, Ukraine

Lviv Polytechnic National University

12 Bandera str., 79013, Lviv, Ukraine

Abstract. The article is dedicated to the development of the genre of fictionalised biography, its beginnings, the aspects of its evolution and transformation, and inter-art strategies, as highlighted primarily in the material of biographical prose about artists written by the American writer Irving Stone. Starting from 1934, when *Lust for Life* about Vincent van Gogh came out, and during the upcoming decades, Stone resorted to the genre on many occasions, thus laying the foundation for the development of fictionalised biographies about artists, sculptors and other renowned personalities. In 1957, as a popular biographical novel writer, Stone presented the fundamentals of biographical fiction in a lecture he delivered at the Library of Congress. The paper focuses on the analysis of primary strategies for writing fictional biographies identified in novels about artists, the lecture about biographical novels, and during analysis of the specifics of the development of the genre of fictionalised biographies in a long-term prospect. The article examines the basics of biographical novels in the legacy of Irving Stone and within a wider context of biographical fiction development. The historical and literary approach and intermedial studies have been used to analyse trends in the

development of the genre of biographies of artists. The analysis is centred on the essential characteristics of biographical novels about artists by Irving Stone, which feature complicated personalities, exposure of the psychology of the character, and the poetics of inter-art interaction which are revealed through a detailed study of an artist's studio, description of the creative process, the use of pictorial quotes and ekphrasis, complying with the palette via the use of colour terms. Currently, we are witnessing a resurgence of interest in biographical fiction in Western literary studies, which is attested to by such works as *L'épuisement du biographique?* ed. by V. Broqua and G. Marche, 2010, a 2014 collection of interviews *Truthful Fictions: Conversations with American Biographical Novelists*, a 2012 publication of the special edition of the *Critique* journal on the issues of biographical genre.

Keywords: biographical novel; Irving Stone; creativity; documentary works; screen adaptation; fiction; intermediality; US literature.

References

- Horbolis, L. (2022). Spetsyfika vidtvorennia obrazu khudozhnyka v biohrafichnykh tvorakh pro Van Hoha [The Specificity of Reproducing the Artist's Image in Biographical Works about van Gogh]. *Včeni zapiski Tavrijs'kogo nacional'nogo universitetu imeni V. I. Vernads'kogo. Seriâ: Filologîâ, žurnalistika*, vol. 33 (72), no. 1, part 3, pp. 89–94. (in Ukrainian). <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2022.1-3/15>
- Deleuze, G. and Guibert, H. Zhyvopys rozpaluiie pys'mo [Painting ignites writing]. Translated by P. Bartusiak. *Kontur*. (in Ukrainian). URL: https://kontur.media/deleuze_guibert/ (accessed: 03.12.2023).
- Levytska, O. (2021). Intermedial'ni stratehii u biohrafichnykh romanakh pro khudozhnykiv (na materiali biohrafichnykh tvoriv V. Domontovycha pro Vinsenta van Hoha ta Ral'fa Dutli pro Khaïma Sutina) [Intermedial strategies in biographical novels about artists (based on biographical works about Vincent van Gogh written by V. Domontovych and about Chaim Soutine by Ralph Dutli)]. *Literaturnij proces: metodologîâ, imena, tendencii*, no. 18, pp. 41–47. (in Ukrainian). <https://doi.org/10.28925/2412-2475.2021.18.6>
- Levytska, O. (2024). Zhyvopysna tsytata iak intermedial'nyi chynnyk biohrafichnykh romaniv pro khudozhnykiv [Pictorial quotation as an intermedial factor in biographical novels about artists]. In: Vorobyova, O., Savchuk, R. and Taranenko, L. (ed.). *Mizhdystsyplinarni obrii intermedial'nosti: linhvistyka – literaturoznavstvo – perekladoznavstvo*. Kyiv : Vydavnytstvo Kyievo-Mohylians'koï akademii, pp. 285–300. (in Ukrainian).
- Mocherniuk, N. (2018). *Poza kontekstom: Intermedial'ni stratehii literaturnoi tvorchosti ukraïns'kykh pys'mennykiv-khudozhnykiv mizhvoiennia* [Bereft of the Context: The Interwar Period Ukrainian Writers-Artists' Intermedial Strategies]. Lviv : Vydavnytstvo L'vivs'koï politekhniki, 392 p. (in Ukrainian).

- Stone, I. (2020). *Van Hoh. Zhaha do zhyttia* [Lust for Life]. Translated from the English by A. Markhovska. Kyiv : Nash format, 484 p. (in Ukrainian).
- Shakhova, K. (1981). Andre Morua ta ioho roman-biohrafiiia "Bairon" [André Maurois and his novel-biography "Byron"]. In: Maurois, André. *Bairon*. Kyiv : Radians'kyi pys'mennyk, pp. 386–397. (in Ukrainian).
- Barthes, R. (1984). La mort de l'auteur. In: Barthes, R. *Le bruissement de la langue*. Paris : Seuil, pp. 61–67.
- Bourdieu, P. (1986). L'illusion biographique. *Actes de la recherche en sciences sociales*, № 62/63, pp. 69–72. <https://doi.org/10.3406/arss.1986.2317>
- Bousch, D. (2010). Biographie romancée? Roman biographique? Biographie théâtrale? Le biographique chez Emil Ludwig comme genre hybride. In: Broqua, V. and Marche, G. (ed.). *L'épuisement du biographique?* Newcastle : Cambridge Scholars Publishing, pp. 34–43.
- Broqua, V. and Marche, G. (2010). Introduction. L'épuisement du biographique? In: Broqua, V. and Marche, G. (ed.). *L'épuisement du biographique?* Newcastle : Cambridge Scholars Publishing, pp. 1–21.
- Critique* (2012). № 781/782: Biographies, modes d'emploi, 144 p. <https://doi.org/10.3917/criti.781.0483>
- Deleuze, G. (1993). *Critique et clinique*. Paris : Editions de Minuit, 187 p.
- Gindin, J. (1981). Method in the Biographical Study of Virginia Woolf. *Biography*, vol. 4, no. 2, pp. 95–107. <https://doi.org/10.1353/bio.2010.0943>
- Gogh, V. van. The Letters. *Van Gogh Museum*. URL: <https://vangoghletters.org/vg/letters.html> (accessed: 03.12.2023).
- Hilkert, M. (1938). *Le Développement de la Biographie Romancée en France*. Master of Arts Thesis. McGill University, 78 p.
- Kwiatkowska, A. (2001). Impresjonizm w narracji w «Pasji Życia» Irwinga Stone'a. *Acta Neophilologica*, nr III, s. 198–208.
- Kwiatkowska, A. (2003). Narration in Lust for Life. The Treatment of Impressionism in the Narration of Lust for Life by Irving Stone. In: Zgorzelski, A. (ed.). *Conventions and Texts*. Gdańsk : Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, pp. 188–205.
- Kwiatkowska, A. (2013). The Reflection of High Renaissance and Mannerism of the Works of Michelangelo Buonarroti in the Interpretation of Irving Stone in His Last Biographical Novel The Agony and the Ecstasy. *Acta Neophilologica*, t. 2, nr XV, pp. 139–148.
- Lackey, M. (2014). *Truthful Fictions: Conversations with American Biographical Novelists*. New York ; London : Bloomsbury, 272 p.
- Levchenko, O., Levytska, O. and Dilai, M. (2023). A Statistical Profile of Color Terms in Irving Stone's Biographical Novel about Vincent Van Gogh: a Corpus-Based Approach. In: *Proceedings of the 2nd International Workshop on Social Communication and Information Activity in Digital Humanities (SCIA 2023)*, November 9, 2023, Lviv, Ukraine, pp. 312–325.

- Stone, I. (1934). *Lust for Life*. New York : Grosset & Dunlap, 516 p.
- Stone, I. (1962). *I, Michelangelo, Sculptor*. New York : Doubleday, 284 p.
- Stone, I. (1963). *The Agony and the Ecstasy*. Garden City, N.Y. : Doubleday, 774 p.
- Stone, I. (1973). The Biographical Novel (Presented at the Library of Congress January 7, 1957). In: *Literary lectures presented at the Library of Congress*. Washington : Library of Congress, pp. 185–202.
- Stone, I. (1985). *Depths of Glory*. New York : Doubleday, 654 p.
- Woolf, V. (1948). *The Death of the Moth and Other Essays*. New York : Harcourt Brace and Co., 248 p.
- Woolf, V. (2023). *The Art of Biography*. Glasgow : Good Press, 187 p.
- Zekri, C. (2010). Anna Banti et Artemisia: d'une liaison assumée In: Broqua, V. and Marche, G. (ed.). *L'épuisement du biographique?* Newcastle : Cambridge Scholars Publishing, pp. 305–318.

Suggested citation

Levytska, O. (2024). Stratehii biohrafichnoho pys'ma: Irvinh Stoun ta ioho romany-biohrafii khudozhnykiv u rozvytku biohrafistyky [Strategies of Biographical Writing: Irving Stone and His Fictionalised Biographies of Artists in the Development of Biographical Texts]. *Pitannâ literaturoznavstva*, no. 110, pp. 254–277. (in Ukrainian). <http://doi.org/10.31861/pytlit2024.110.254>

Стаття надійшла до редакції 10.11.2024 р.
Стаття прийнята до друку 11.12.2024 р.